

הַלְבוֹת סְנֵה־רֵיין פֶּרֶק ד

א. אַחַד בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, אוֹ סְנֵה־רֵי קִטְנָה, אוֹ בֵּית דִּין שְׁלֹשָׁה צָרִיכִין שִׁיהִיָּה כָּל אֶחָד מֵהֶן, סָמוּךְ מִפִּי סָמוּךְ. וּמִשָּׁה רַבְּנוּ סָמוּךְ יְהוֹשֻׁעַ בֵּיד, שֶׁנֶּאֱמָר "וַיִּסְמַךְ אֶת-יָדָיו עָלָיו, וַיִּצְוֵהוּ" (במדבר כז, כג).

ב. וְכֵן הַשְּׁבָעִים זְקֵנִים מִשָּׁה רַבְּנוּ סָמוּךְ, וְשָׂרָת עֲלִיהֶן שְׂכִינָה. וְאוֹתָן הַזְּקֵנִים סָמְכוּ לְאַחֲרִים, וְהָאַחֲרִים לְאַחֲרִים; וְנִמְצְאוּ הַסְּמוּכִין אִישׁ מִפִּי אִישׁ, עַד בֵּית דִּינוֹ שְׁלִיהֹשֻׁעַ, עַד בֵּית דִּינוֹ שְׁלֹמֶשֶׁה רַבְּנוּ. וְאַחַד הַנְּסָמָךְ מִפִּי הַנְּשִׂיא, אוֹ מִפִּי אֶחָד מִן הַסְּמוּכִין, אֶפְלוּ לֹא הָיָה אוֹתוֹ הַסָּמוּךְ בְּסֵנֵה־רֵי מַעוּלָם.

ג. וְכִיצַד הִיא הַסְּמִיכָה לְדוֹרוֹת: לֹא שִׁסְמְכוּ יְדִיהֶן עַל רֹאשׁ הַזֶּקֶן, אֲלֹא שְׁקוּרִין לוֹ רַבִּי, וְאוֹמְרִין לוֹ הֲרִי אֶתָּה סָמוּךְ, וַיֵּשׁ לָךְ רְשׁוֹת לְדוֹן אֶפְלוּ דִּינֵי קִנְסוֹת. וְאִין סוֹמְכִין סְמִיכָה זֹו, שֶׁהִיא מִנּוּי הַזְּקֵנִים לְדִינּוֹת, אֲלֹא בְּשִׁלּוּשָׁה: וְהוּא שִׁיהִיָּה הָאֶחָד מֵהֶן, סָמוּךְ מִפִּי אַחֲרִים כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

ד. אִין קְרוּי אֱלֹהִים אֲלֹא בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, שֶׁנֶּסְמְכוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד, וְהֵם הָאֲנָשִׁים הַחֲכָמִים הָרְאוּיִין לְדוֹן שְׁבִדְקוֹ אוֹתָן בֵּית דִּין שְׁלֹאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל, וְהִמָּחוּ אוֹתָן וְסָמְכוּ אוֹתָן.

ה. בְּרֹאשׁוֹנָה, הָיָה כָּל מִי שֶׁנֶּסְמָךְ סוֹמָךְ תִּלְמִידָיו. וְחֲכָמִים חָלְקוּ כְּבוֹד לְבֵית הַלֵּל הַזֶּקֶן, וְהִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה אָדָם נִסְמָךְ אֲלֹא בְּרְשׁוֹת הַנְּשִׂיא, וְשֶׁלֹּא יִהְיֶה הַנְּשִׂיא סוֹמָךְ, אֲלֹא אִם כֵּן הָיָה אָב בֵּית דִּין עָמוּ, וְלֹא יִהְיֶה אָב בֵּית דִּין סוֹמָךְ, אֲלֹא אִם כֵּן הָיָה הַנְּשִׂיא עָמוּ. אֲבָל שְׂאֵר הַחֲבוּרָה, יֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם לְסָמוּךְ בְּרְשׁוֹת הַנְּשִׂיא וְהוּא שִׁיהִיו שְׁנַיִם עָמוּ, שֶׁהַסְּמִיכָה אֵינָה בְּפָחוּת מִשְׁלֹשָׁה.

ו. אִין סוֹמְכִין זְקֵנִים בַּחוּצָה לְאַרְץ, וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵלוּ הַסוֹמְכִין נִסְמְכוּ בְּאַרְץ. אֶפְלוּ הָיוּ הַסוֹמְכִין בְּאַרְץ, וְהַנְּסָמָךְ חוּצָה לְאַרְץ אִין סוֹמְכִין; וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר, אִם הָיוּ הַסוֹמְכִין בַּחוּצָה לְאַרְץ, וְהַנְּסָמָךְ בְּאַרְץ. הָיוּ שְׁנִיָּהֶם בְּאַרְץ סוֹמְכִין אוֹתוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ עִם הַסוֹמְכִין בְּמָקוֹם אֶחָד; אֲלֹא שׁוֹלְחִין לוֹ, אוֹ כּוֹתְבִין לוֹ שֶׁהוּא סָמוּךְ, וְנוֹתְנִין לוֹ רְשׁוֹת לְדוֹן דִּינֵי קִנְסוֹת, הוֹאִיל וְשְׁנִיָּהֶם בְּאַרְץ. וְכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִחֲזִיקוּ בָּהּ עוֹלֵי מִצְרַיִם, רְאוּיָה לְסְמִיכָה.

ז. יֵשׁ לְסוֹמְכִין לְסָמָךְ אֶפְלוּ מֵאָה בַּפֶּעַם אַחַת, וְדוּיד הַמֶּלֶךְ סָמוּךְ שְׁלוֹשִׁים אֶלֶף בְּיוֹם אֶחָד. וַיֵּשׁ לָהֶן לְמִנּוֹת לְכָל מָה שִׁירְצוּ, לְדַבָּרִים יַחֲידִים וְהוּא, שִׁיהִיָּה רְאוּי לְכָל הַדְּבָרִים.

ח. פִּיצַד: חֲכָם מִפְּלֵא, שְׁרָאוּי לְהוֹרוֹת בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה יֵשׁ לְבֵית דִּין לְסָמָךְ אוֹתוֹ וְלִתֵּן לוֹ רְשׁוֹת לְדוֹן, לֹא לְהוֹרוֹת בְּאֶסוּר וְהִתֵּר, אוֹ יִתְּנוּ לוֹ רְשׁוֹת לְהוֹרוֹת בְּאֶסוּר וְהִתֵּר, לֹא לְדוֹן דִּינֵי מְמוֹנּוֹת, אוֹ יִתְּנוּ לוֹ רְשׁוֹת לָזֶה וּלָזֶה, אֲבָל לֹא לְדוֹן דִּינֵי קִנְסוֹת, אוֹ לְדוֹן דִּינֵי קִנְסוֹת, אֲבָל לֹא לְהִתֵּר בְּכוֹרוֹת בְּמוֹמָן, אוֹ יִתְּנוּ לוֹ רְשׁוֹת לְהִתֵּר גְּדָרִים בְּלִבָּד, אוֹ לְרֹאוֹת כְּתָמִים. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

ט. וְכֵן יֵשׁ לְסוֹמְכִין לְתֵן רְשׁוֹת עַד זְמַן וְלוֹמַר לְנִסְמָךְ, יֵשׁ לָךְ רְשׁוֹת לְדוֹן אוֹ לְהוֹרוֹת, עַד שֶׁיָּבוֹא הַנְּשִׂיא לְכָאן, אוֹ כָּל זְמַן שֶׁאֵין אֶת עֲמָנוּ בְּמִדִּינָה. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

י. חֲכָם מִפְּלֵא שֶׁהָיָה סוֹמָה בְּעִינוֹ אַחַת אָף עַל פִּי שֶׁהוּא רְאוּי

לְדִינֵי מִמוֹנוֹת אֵין סוּמְכִין אוֹתוֹ לְדִינֵי מִמוֹנוֹת, מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ
רְאוּי לְכָל הַדְּבָרִים. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

יא. הָרִי שְׁלֹא הָיָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל אֲלֵא סְמוּךְ אֶחָד מוֹשִׁיב שְׁנִים
בְּצִדוֹ, וְסוּמְךְ שְׁבַעִים כְּאַחַד אוֹ זֶה אַחֵר זֶה; וְאַחֵר כֶּךָ יַעֲשֶׂה
הוּא וְהַשְּׁבַעִים בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, וְיִסְמְכוּ בְּתֵי דִינִין אַחֲרִים.

יב. נִרְאִין לִי הַדְּבָרִים, שְׁאֵם הַסְּפִימוֹ כָּל הַחֲכָמִים שְׁבִּאֲרֵץ
יִשְׂרָאֵל לְמִנּוֹת דִּינִין וְלִסְמֻךְ אוֹתָן הָרִי אֵלּוֹ סְמוּכִין, וְיֵשׁ לָהֶן
לְדוֹן דִּינֵי קְנָסוֹת, וְיֵשׁ לָהֶן לִסְמֻךְ לְאַחֲרִים. אִם כֵּן, לָמָּה הָיוּ
הַחֲכָמִים מַצְטַעְרִין עַל הַסְּמִיכָה, כְּדִי שְׁלֹא יִבְטְלוּ דִינֵי קְנָסוֹת
מִיִּשְׂרָאֵל: לְפִי שְׁיִשְׂרָאֵל מִפְּזָרִין, וְאִי אִפְשָׁר שְׁיִסְפִּימוּ כָּלָן;
וְאִם הָיָה שֶׁם סְמוּךְ מִפִּי סְמוּךְ, אִינוֹ צָרִיךְ דַּעַת כָּלָן, אֲלֵא דֵּן
דִּינֵי קְנָסוֹת לְכָל, שְׁהָרִי נִסְמֻךְ מִפִּי בֵּית דִּין. וְהַדְּבָר צָרִיךְ הַכֹּרֵעַ.

יג. בֵּית דִּין שֶׁנִּסְמְכוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וַיֵּצְאוּ לְחוּצָה לְאַרְץ הָרִי הֵם
דִּינִין דִּינֵי קְנָסוֹת בְּחוּצָה לְאַרְץ, כְּדֶרֶךְ שְׁדַנִּין בְּאַרְץ: שְׁהַסְּנֵה־דִין
נוֹהֶגֶת בְּאַרְץ, וּבְחוּצָה לְאַרְץ וְהוּא, שְׁיִהְיוּ סְמוּכִין בְּאַרְץ.

יד. רְאֵשֵׁי גָלוּיּוֹת שְׁבִבְכָל בְּמָקוֹם מֶלֶךְ הֵן עוֹמְדִים, וְיֵשׁ לָהֶן
לְרְדוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל מָקוֹם, וְלְדוֹן עֲלֵיהֶן, בֵּין רָצוּ בֵּין לֹא
רָצוּ: שְׁנֵאמַר "לֹא-יִסּוֹר שִׁבְט מִיִּהוּדָה" (בראשית מט, י), אֲלֹ רְאֵשֵׁי
גָלוּיּוֹת שְׁבִבְכָל. וְכָל דֵּין הָרְאוּי לְדוֹן, שְׁנֵתָן לוֹ רֵאשׁ גָּלוּת רְשׁוֹת
יֵשׁ לוֹ לְדוֹן בְּכָל הָעוֹלָם כָּלוּ, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא רָצוּ בַּעֲלֵי דִינִין,
בֵּין בְּאַרְץ בֵּין בְּחוּצָה לְאַרְץ, אֶף עַל פִּי שְׁאִינוֹ דֵּן דִּינֵי קְנָסוֹת.

טו. כָּל דֵּין הָרְאוּי לְדוֹן, שְׁנֵתָנוּ לוֹ בֵּית דִּין שְׁבִּאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל
רְשׁוֹת לְדוֹן יֵשׁ לוֹ לְדוֹן בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבַעֲיִירוֹת הָעוֹמְדוֹת עַל
הַגְּבוּלִין, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא רָצוּ בַּעֲלֵי דִינִין. אֲבָל בְּחוּצָה לְאַרְץ,
אֵין רְשׁוֹתָן מוֹעֵלָת לוֹ לְכוּף אֶת בַּעֲלֵי דִינִין: אֶף עַל פִּי שְׁיֵשׁ לוֹ
לְדוֹן דִּינֵי קְנָסוֹת בְּחוּצָה לְאַרְץ, אִינוֹ דֵּן אֲלֵא לְמִי שְׁרָצָה לְדוֹן
אֲצִלוֹ; אֲבָל לְכוּף אֶת בַּעֲלֵי דִינִין וְלְדוֹן לָהֶם, אֵין לוֹ רְשׁוֹת, עַד
שְׁיִטַּל רְשׁוֹת מֵרֵאשׁ גָּלוּת.

טז. מִי שְׁאִינוֹ רְאוּי לְדוֹן מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ, אוֹ מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ
הַגּוֹן, שְׁעֵבֶר רֵאשׁ גָּלוּת וְנָתַן לוֹ רְשׁוֹת, אוֹ שְׁטָעוּ בֵּית דִּין
וְנָתְנוּ לוֹ רְשׁוֹת אֵין הָרְשׁוֹת מוֹעֵלָת לוֹ כָּלוּם, עַד שְׁיִהְיֶה רְאוּי:
שְׁהַמְקִדִּישׁ בַּעַל מוֹם לְמַזְבֵּחַ, אֵין קִדְשָׁה חֻלָּה עָלָיו.

הַלְבוֹת סְנֵה־דִין פֶּרֶק ה

א. אֵין מַעֲמִידִין מֶלֶךְ, אֲלֵא עַל פִּי בֵּית דִּין שְׁלֹשְׁבַעִים וְאַחַד;
וְאֵין עוֹשִׁין סְנֵה־דִי קִטְנָה לְכָל שִׁבְט וְשִׁבְט וְלְכָל עִיר וְעִיר, אֲלֵא
בֵּית דִּין שְׁלֹשְׁבַעִים וְאַחַד. וְאֵין דִּנִּין לֹא אֶת הַשִּׁבְט שְׁהִדַּח כָּלוּ,
וְלֹא אֶת נְבִיא הַשִּׁקָּר, וְלֹא אֶת כּוֹהֵן גָּדוֹל בְּדִינֵי נַפְשׁוֹת, אֲלֵא
בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל; אֲבָל דִּינֵי מִמוֹנוֹת, בְּשִׁלּוּשָׁה.

ב. וְכֵן אֵין נַעֲשֶׂה זֶקֶן מִמֶּרָא, וְלֹא עוֹנֶשִׁין עִיר הַנִּדְחָת, וְלֹא
מְשַׁקִּין אֶת הַסּוֹטָה, אֲלֵא בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל. וְאֵין מוֹסִיפִין עַל
הָעִיר וְעַל הָעֶזְרוֹת, וְלֹא מוֹצִיאִין לְמַלְחָמַת הָרְשׁוֹת וְלְמַדִּידַת
הַחֲלָל, אֲלֵא עַל פִּי בֵּית דִּין הַגָּדוֹל: שְׁנֵאמַר "כָּל-הַדְּבָר הַגָּדוֹל
יָבִיאוּ אֵלָיךְ" (שמות יח, כב).

ג. אין דנין דיני נפשות בפחות מעשרים ושלושה שהן סנדרין קטנה, בין דיני נפשות אדם בין דיני נפשות בהמה; לפיכך אין דנין שור הנסקל, ולא בהמה הנרבעת או הרובעת, אלא בבית דין שלעשרים ושלושה. אפלו ארי ודב ונמר וברדלס, שהן תרבות ויש להן בעלים, שהמיתו מיתתן בעשרים ושלושה. אבל נחש שהמית, אחד הורג אותו.

ד. המוציא שם רע אין דנין אותו תחלה, אלא בבית דין שלעשרים ושלושה, מפני שיש בדינו צד לדיני נפשות, שמה יהיה הדבר אמת ותסקל הבת. לא נאמנו דברי הבעל, ובא האב לתבעו בקנס דינו בשלושה.

ה. ומנין שאין דנין דיני נפשות אלא בעשרים ושלושה: אף על פי שדברי קבלה הן, הרי הוא אומר "ושפטו, העדה . . . והצילו העדה" (במדבר לה, כד-כה) עדה שופטת, ועדה מצלת. עדה שופטת והן המחיבין, ועדה מצלת והן המזפין, ואין עדה פחותה מעשרה הרי עשרים. ומוסיפין שלושה כדי שיהיה בית דין שקול, ויהיה בו "אחרי רבים להטת" (שמות כג, ב).

ו. מכות בשלושה, ואף על פי שאפשר שימות כשמלקין אותו. עריפת העגלה בחמשה. עבור השנה בשבעה. עבור החדש בשלושה. וכל אלו סמוכין כמו שבארנו.

ז. דיני קנסות כגון גזלות וחבלות, ותשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה, והאונס, והמפתה, וכיוצא בהן אין דנין אותן אלא שלושה ממחין, והם הסמוכין בארץ ישראל. אבל שאר דיני ממונות, כגון הודאות והלואות אינן צריכין ממחה; אלא אפלו שלושה הדיוטות, ואפלו אחד ממחה דן אותן. לפיכך דנין בהודאות והלואות וכיוצא בהן, בחוצה לארץ אף על פי שאין בית דין שלחוצה לארץ אלהים, שליחות בית דין שלארץ ישראל עושין; ואין להן רשות לדון דיני קנסות בשליחותן.

ח. אין דנין בית דין שלחוצה לארץ אלא דינין המצויין תמיד, ויש בהן חסרון פיס כגון הודאות, והלואות, ומזיק ממון חברו. אבל דברים שאינן מצויין, אף על פי שיש בהן חסרון פיס כגון בהמה שחבלה בחברתה, או דברים המצויין, אבל אין בהן חסרון פיס כגון תשלומי כפל אין דנין אותן דיני חוצה לארץ.

ט. וכן כל הקנסות שקצצו אותן חכמים כגון תוקע לחברו, וכסוטר את חברו, וכיוצא בהן אין גובין אותן דיני חוצה לארץ. וכל המשלם חצי נזק אין גובין אותו דיני חוצה לארץ, חוץ מחצי נזק צרורות, מפני שהוא ממון, ואינו קנס.

י. כל הנשום כעבד, אין גובין אותו דיני חוצה לארץ. לפיכך אדם שחבל בחברו אין גובין הנזק והצער והבשת שהוא חייב בהן, דיני חוצה לארץ; אבל שבת ורפוי גובין, מפני שיש בהן חסרון פיס. וכן הורו הגאונים ואמרו, שמעשים בכל יום לגבות שבת ורפוי בכפל.

יא. בהמה שהזיקה את האדם אין גובין נזקו דיני חוצה לארץ, מפני שהוא דבר שאינו מצוי. אבל אדם שהזיק בהמת חברו משלם נזק שלם בכל מקום, כמי שקרע כסותו או שבר כליו או קצץ נטיעותיו.

יב. וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל הואיל והיא מועדת להן

מתחלתה הרי זה דבר מצוי, וגובין אותו דיני חוצה לארץ: בין שהזיקה בהמה אחרת כגון שנתחככה בה, או אכלה פרות שדרכה לאכלן וכיוצא בזה, בין שהזיקה אכלין וכלים, שהיא חייבת עליהן נזק שלם הכל גובין דיני חוצה לארץ.

יג. אבל אם היתה תמה והועדה והזיקה, כגון שנשכה או נגחה או רבצה או בעטה או נגפה אין גובין את הנזק הזה שלם דיני חוצה לארץ, שאין מועד בחוצה לארץ. ואפלו הועד בארץ, ויצא לחוצה לארץ והזיק אין גובין נזקו, מפני שאין זה דבר מצוי.

יד. ומפני מה אין מועד בחוצה לארץ: לפי שצריך להעיד בו בפני בית דין, ואין שם בית דין אלא הסמוכין בארץ. לפיכך אם היו בית דין בחוצה לארץ כשם שהן דנין דיני קנסות בחוצה לארץ, כך מעידין את הבהמה בפניהם בחוצה לארץ.

טו. מי שגנב או גזל, גובין ממנו הקרן דיני חוצה לארץ; אבל התוספת, אין גובין אותה. ולא כל המשלם על פי עצמו, גובין ממנו דיני חוצה לארץ: שהרי הפגם והבשת והכפר, משלם אדם על פי עצמו, כגון שאמר פתיתי בתו שלפלוגי אין גובין אותו דיני חוצה לארץ.

טז. דיני גרמות אינן כקנסות, וגובין אותן ודנין בהן בחוצה לארץ. וכן דין המוסר ממון חברו אף על פי שלא עשה מעשה, גובין אותן דיני חוצה לארץ.

יז. מנהג הישיבות בחוצה לארץ אף על פי שאין גובין שם קנס מנדין אותו, עד שיפייס לבעל דינו או יעלה עמו לדין לארץ ישראל. וכיון שיתן לו שעור הראוי לו, מתירין נדויו, בין שנתפייס בעל דינו, בין שלא נתפייס. וכן אם תפס הנזק שעור מה שראוי לו לטל, אין מוציאין מידו.

יח. יחיד שהוא ממחה לרבים אף על פי שהוא דן דיני ממונות יחידי אין ההודאה בפניו הודאה בבית דין, ואפלו היה סמוך. אבל השלושה אף על פי שאינן סמוכין, והרי הן הדיוטות ואין אני קורא בהם אלהים הרי ההודיה בפניהם, הודיה בבית דין.

יט. וכן הכופר בפניהם, ואחר כך באו עדים החזק פפרן, ואינו יכול לחזור ולטען כמו שבארנו. כללו שלדבר הרי הן לענין הודאות והלואות וכיוצא בהן, בבית דין הסמוכין לכל הדברים.

הלכות סנהדרין פרק ו

א. כל דין שדן דיני ממונות וטעה אם טעה בדברים הגלויין הידועין, כגון דינין המפרשין במשנה או בתלמוד חוזר הדין ומחזירין הדבר כשהיה מקדם, ודנין בו כהלכה.

ב. ואם אי אפשר להחזיר, כגון שהלך זה שנטל הממון שלא כדין למדינת הים, או שהיה אלם, או שטמא דבר הטהור, או שהורה בכשרה שהיא טרפה והאכילה לכלבים, וכיוצא בזה הרי זה פטור מלשלם: אף על פי שגרים להזק, לא נתפון להזיק.

ג. טעה בשקול הדעת, כגון דבר שהוא מחלקת תנאין או אמוראין, ולא נפסקה הלכה כאחד מהן בפרוש, ועשה כאחד

מֵהֶן, וְלֹא יָדַע שְׂכָבָר פָּשַׁט הַמַּעֲשֶׂה בְּכָל הָעוֹלָם כְּדִבְרֵי הָאֲחֵר
אִם הָיָה זֶה הַדִּין מִמָּחָה, וְנוֹטֵל רְשׁוֹת מֵרֹאשׁ גְּלוּת, אוֹ שְׁלֹא
הָיָה נוֹטֵל רְשׁוֹת, אָבֵל קִבְּלוּ אוֹתוֹ בַּעֲלֵי דִינָיו עָלֵיהֶן הוֹאִיל וְהוּא
מִמָּחָה, חוֹזֵר הַדִּין; וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיר, פָּטוּר מִלְּשָׁלֵם.

ד. אֶחָד הַנוֹטֵל רְשׁוֹת מֵרֹאשׁ גְּלוּת, אוֹ הַנוֹטֵל רְשׁוֹת מִבֵּית דִּין
שְׁלִישְׁרָאֵל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אָבֵל לֹא בַחוּצָה לָאָרֶץ, כִּמּוֹ שְׂבָאֲרָנוּ.

ה. הָיָה הַטּוֹעָה מִמָּחָה בֵּית דִּין, וְלֹא נָטַל רְשׁוֹת וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ
בַּעֲלֵי דִינָיו עָלֵיהֶן, אוֹ שְׁלֹא הָיָה מִמָּחָה, אָבֵל קִבְּלוּ אוֹתוֹ בַּעֲלֵי
דִינָיו עָלֵיהֶן לְדוֹן לָהֶן כְּדִין, וְטָעָה בְּשִׁקּוּל הַדַּעַת אִם נָשָׂא וְנָתַן
בִּיד, מִה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי וִישְׁלֵם מִבֵּיתוֹ. וְאִם לֹא נָשָׂא וְנָתַן בִּיד,
יִחֹזֵר הַדִּין; וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לְחֹזֵר, יִשְׁלֵם מִבֵּיתוֹ.

ו. אָבֵל מִי שְׂאִינוּ מִמָּחָה, וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ בַּעֲלֵי דִינָיו אֶף עַל
פִּי שְׁנָטֵל רְשׁוֹת הָרִי זֶה בְּכָלֵל בַּעֲלֵי זְרוּעַ, וְאִינוּ בְּכָלֵל הַדִּינָיו.
לְפִיכָף אֵין דִּינָיו דִּין, בֵּין טָעָה בֵּין לֹא טָעָה; וְכָל אֶחָד מִבַּעֲלֵי
דִינָיו אִם רָצָה, חוֹזֵר וְדָן בְּפָנָיו בֵּית דִּין.

ז. וְאִם טָעָה, וְנָשָׂא וְנָתַן בִּיד חַיִּב לְשָׁלֵם מִבֵּיתוֹ, וְחוֹזֵר וְלוֹקַח
מִבַּעַל דִּין זֶה שֶׁנָּתַן לוֹ שְׁלֹא בְּהִלָּכָה. וְאִם אֵין לוֹ לְהַחֲזִיר, אוֹ
שֶׁטְמָא, אוֹ שֶׁהֶאֱכִיל דְּבַר הַמֶּתֵר לְפָלְבִים יִשְׁלֵם כְּדִין כָּל גּוֹרֵם
לְהַזִּיק, שְׁזֶה מִתְכַּוֵּן לְהַזִּיק הוּא.

ח. דִּין שִׁטְעָה, וְחַיִּב שְׁבוּעָה לְמִי שְׂאִינוּ חַיִּב בָּהּ, וְעָשָׂה זֶה
פְּשָׁרָה עִם בַּעַל דִּינוֹ כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁבַּע, וְאַחֵר כֶּף יָדַע שְׂאִינוּ בֶּן
שְׁבוּעָה אֶף עַל פִּי שֶׁקֵּנוּ מִיָּדוֹ עַל הַפְּשָׁרָה, אֵינָה כָּלוּם: שְׁלֹא
קִבַּל עָלָיו לָתֵן לוֹ אוֹ לְמַחֵל לוֹ, אֲלֹא כְּדִי שִׁפְטָר מִשְׁבוּעָה
שֶׁחִיבּוֹ בָּהּ הַטּוֹעָה; וְכָל קִנְיָן בְּטַעוֹת, חוֹזֵר. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

ט. שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעַצְמוּ בְּדִין אֶחָד אוֹמְרֵי נָדוֹן כָּאֵן, וְאַחַד אוֹמֵר
נִעְלָה לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שְׁמָא יִטְעוּ אֵלּוּ הַדִּינָיו וְיוֹצִיאוּ מִמוֹן
שְׁלֹא כְּדִין כּוֹפִין אוֹתוֹ, וְדָן בְּעִירוֹ. וְאִם אָמַר כְּתִבּוּ וְתִנּוּ לִי
מֵאִיזָה טַעַם דִּנְתוּנִי, שְׁמָא טַעִיתֶם כּוֹתְבִים וְנוֹתְנִין לוֹ, וְאַחֵר
כֶּף מוֹצִיֵּאִין מִמֶּנּוּ. וְאִם הֶצְרַךְ דְּבַר לְשֹׁאֵל מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל
שֶׁבִירוֹשָׁלַיִם כּוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין וְשׁוֹאֲלִין, וְדָנִין לָהֶם בְּעִירָם כְּפִי
מִה שִׁיבּוֹא בְּכֹתֵב בֵּית דִּין הַגָּדוֹל.

י. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשָׂאֵר הַדִּינָיו שְׁזֶה טוֹעֵן וְזֶה טוֹעֵן, אוֹ
בְּשֹׂאֲמֵר הַמְּלוֹה נָדוֹן כָּאֵן וְהַלּוּוֹה אוֹמֵר נִלְךְ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל.
אָבֵל אִם אָמַר הַמְּלוֹה נִלְךְ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל כּוֹפִין אֶת הַלּוּוֹה
וְעוֹלָה עִמּוֹ, שְׁנֹאֲמֵר "עָבַד לָוֶה, לְאִישׁ מְלוֹה" (משלי כב, ז).

יא. וְכֵן אִם טַעֵן זֶה שֶׁהִזִּיקוּ אוֹ גָּזְלוּ, וְרָצָה הַטּוֹעֵן לַעֲלוֹת כּוֹפִין
בֵּית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ אֶת הַנִּטְעֵן לַעֲלוֹת עִמּוֹ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.

יב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁהָיוּ שָׁם עֲדִים אוֹ רֵאִיָּה לְנִגְזֵל אוֹ
לְנִזְק אוֹ לְמְלוֹה; אָבֵל טַעֵנָה רִיקְנִית, אֵין מַחֲיִבִּין אֶת הַנִּטְעֵן
לְצֹאת כָּלֵל, אֲלֹא נִשְׁבַּע בְּמִקּוֹמוֹ, וְנִפְטָר.

יג. וְכֵן הַדִּין בְּזִמְנָה זֶה, שְׂאִין שָׁם בֵּית דִּין גָּדוֹל, אָבֵל יֵשׁ מִקּוֹמוֹת
שִׁישׁ בָּהֶן חֲכָמִים גְּדוֹלִים מִמַּחֲנֵי לְרִבִּים, וּמִקּוֹמוֹת שִׁישׁ בָּהֶן
תְּלָמִידִים שְׂאִינָן כְּמוֹתָן: אִם אָמַר הַמְּלוֹה, נִלְךְ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי
שֶׁבְּאַרְצוֹ לְפָנָיו פְּלוֹנִי הַגָּדוֹל, וְנָדוֹן לְפָנָיו בְּדִין זֶה שֶׁכּוֹפִין אֶת
הַלּוּוֹה, וְהוֹלֵךְ עִמּוֹ. וְכֶן הָיוּ מַעֲשִׂים בְּסִפְרָד בְּכָל יוֹם.